

Een Noord-Amerikaanse boomzwamkever in de Benelux: *Litargus balteatus* (Coleoptera: Mycetophagidae)

Willy Troukens

Samenvatting. Op 11.ix.2011 werd in Dilbeek (Vlaams-Brabant) een exemplaar gevonden van *Litargus balteatus* (LeConte, 1856) (Coleoptera: Mycetophagidae). Deze minuscule kever komt oorspronkelijk uit Noord-Amerika, maar heeft zich via internationale graantransporten wereldwijd verspreid. Zowel de larven als de imago's voeden zich hoofdzakelijk met boomzwammen. In de Benelux wordt *L. balteatus* van mei tot november aangetroffen in park- en bosgebieden.

Résumé. Le 11.ix.2011 un exemplaire de *Litargus balteatus* (LeConte, 1856) (Coleoptera: Mycetophagidae) a été découvert dans un piège lumineux à Dilbeek (Brabant Flamand). Ce petit coléoptère est originaire d'Amérique du Nord, mais il s'est propagé dans le monde entier par la voie des transports internationaux de céréales. Aussi bien les larves que les adultes se nourrissent surtout des champignons situés sur le bois pourri. Dans le Benelux on trouve *L. balteatus* dans les parcs et forêts à partir de mai jusqu'en novembre.

Abstract. On 11.ix.2011 one specimen of *Litargus balteatus* (LeConte, 1856) (Coleoptera: Mycetophagidae) was found in a light trap in Dilbeek (Flemish Brabant). This little beetle has its origin in North America, but it extended its area all over the world via cargo ships carrying wheat. Larvae and adults apparently feed on fungi. In the Benelux *L. balteatus* is found in parks and forests from May till November.

Key words: Coleoptera – Mycetophagidae – *Litargus balteatus* – faunistics – Benelux.

Troukens W.: Ninoofsesteenweg 782/8, B-1070 Anderlecht. willy.troukens@skynet.be

Inleiding

Op 11.ix.2011 vond ik in een kleine Heath-val op het Roelandsveld in Dilbeek (VB) een minuscule kever die na veel speurwerk als *Litargus balteatus* (LeConte, 1856) gedetermineerd werd. Deze kever behoort tot de Mycetophagidae, een kleine familie met 11 vertegenwoordigers in de Benelux. Het geslacht *Litargus* telt slechts één inheemse soort, nl. *Litargus connexus* (Geoffroy, 1785). *L. balteatus* is een recente nieuwkomer uit Noord-Amerika. Hij wordt tegenwoordig beschouwd als een kosmopoliet.

In dit artikel worden de afkortingen AN: Antwerpen, VB: Vlaams-Brabant, LI: Limburg, LG: Luik, OV: Oost-Vlaanderen, GE: Gelderland, NB: Noord-Brabant, ZE: Zeeland en ZH: Zuid-Holland gebruikt.

Beschrijving (fig. 1. A)

L. balteatus verschilt van *L. connexus* door zijn kleiner formaat van maximum 2,3 mm (Bousquet 1990: 140). Het exemplaar uit Dilbeek meet amper 1,6 mm. Bij *L. balteatus* is de lichaamsvorm meer ovaal (Lohse & Lucht 1992: 160). De antennes zijn 11-ledig met 3 verdikte eindleden. Het 11de voelsprietlid is vrij lang, zowat dubbel zo lang als het voorlaatste voelsprietlid (Wiegel 1997: 178). De kop en het halsschild zijn donkerbruin met een korte, aanliggende, geelbruine beharing. De dekschilden zijn eveneens donkerbruin, elk met een grote geelbruine schouderplek. Voorbij het midden van de dekschilden loopt een geelbruine dwarsband die onderbroken is bij de naad.

Levenswijze

Mycetophagidae vindt men overwegend op boomzwammen of in schimmelend strooisel. Zowel de larven als de imago's voeden zich hoofdzakelijk met boom-

zwammen (Benisch 2017). *L. balteatus* wordt ook aangetroffen in opgeslagen graanproducten. Hun aanwezigheid wijst dikwijls op de minder hygiënische, schimmelige bewaaromstandigheden. In Canada wordt deze kleine boomzwamkever occasioneel gesignaleerd in graansilo's, graanmolens, graanschepen, warenhuizen en woningen (Bousquet 1990: 140). *L. balteatus* wordt in de Benelux aangetroffen in parken en bossen van mei tot november.

Verspreiding

L. balteatus is van oorsprong inheems in Noord-Amerika, maar heeft zich via de graanhandel wereldwijd verspreid, ook in de ons omliggende landen (Weigel 1997: 178).

In Engeland werd deze soort voor het eerst gemeld in 1907. Toen werden 14 exemplaren verzameld in het Sherwood Forest (Nottinghamshire). Daarna duurde het tot 1982 met 3 vangsten in Leicestershire. In 2003 volgde nog een vangst in Norfolk; in 2007 één exemplaar in Cambridgeshire en in 2007 en 2008 telkens nog één exemplaar in Huntingdonshire (Welch 2009: 130). In Noord-Ierland werd het eerste exemplaar genoteerd in County Armagh in 2010 (Anderson 2011: 72).

Ook in grote delen van Frankrijk is *L. balteatus* al enkele jaren aanwezig. H. Callot en F. Matt vingen deze soort voor het eerst in het departement Bas-Rhin: op 13.ix.1997 1 ex. in Balbronn in oud strooisel. Daarna werd de soort nog geregeld aangetroffen in plantaardig afval (Callot 1998: 142).

In Duitsland werd *L. balteatus* vanaf 1938 meermaals geïmporteerd en hij heeft zich op verschillende plaatsen ingeburgerd. De soort is nu bekend in Sachsen-Anhalt, Hamburg, Nordrhein-Westfalen, Bayerischer Wald, Südbaden en hij werd in 1996 voor het eerst ontdekt in Thüringen (Weigel 1997: 178).

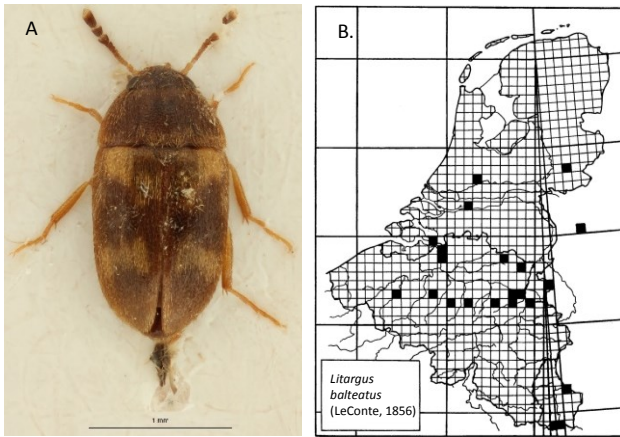

Fig. 1. A. *Litargus balteatus* (LeConte, 1856), Dilbeek (VB), 11.ix.2011, leg. Willy Troukens, © Camille Locatelli; B. Vindplaatsen van *L. balteatus* in de Benelux op een 10x10 km UTM hokkaart.

Fig. 1. A. *Litargus balteatus* (LeConte, 1856), Dilbeek (VB), 11.ix.2011, leg. Willy Troukens, © Camille Locatelli; B. Sites of *L. balteatus* in the Benelux on a 10x10 km UTM square.

Fig. 1. A. *Litargus balteatus* (LeConte, 1856), Dilbeek (VB), 11.ix.2011, leg. Willy Troukens, © Camille Locatelli; B. Sites de *L. balteatus* en Benelux dans un carré UTM 10x10 km.

***L. balteatus* in de Benelux (fig. 1. b)**

Voor Nederland meldt Vorst (2010) 4 vindplaatsen. De eerste vangst gebeurde in Rilland (ZE): 3 ex. op 27.viii.2005 (leg. Sj. Tiemersma). Daarna volgden De Biesbosch (NB), 1 ex. op 8.x.2005 (leg. O. Vorst), Lexmond (ZH), 1 ex. op 26.v.2007 (leg. F. van Nunen) en Doetinchem (GE), 1 ex. op 16.vi.2007 (leg. B. Drost).

Het was Marc Lodewijckx die op 21.ix.2006 het eerste Belgisch exemplaar ontdekte te Stabroek (AN). Daarna ving hij nog 1 ex. in Antwerpen (AN) op 1.v.2007 en opnieuw 1 ex. in Stabroek op 21.v.2012.

Dankzij het entomologisch prospectiewerk van Luc Crevecoeur ligt het aantal Belgische meldingen merkbaar hoger dan dat van onze noorderburen. Deze keverkenner inventariseerde een aantal Vlaamse bosgebieden en bezorgde mij hiervan een lijst met de volgende gegevens: Hoeilaart (VB), 25.v.2010, 1 ex. en 30.ix.2011, 1 ex.; Oudenaarde (OV), 2.vi.2010, 1 ex.; Bierbeek (VB), 9.x.2010, 7 ex.; Tongeren (LI), 2.ix.2012, 1 ex.; Overpelt

(LI), 1.viii.2013, 1 ex.; Riemst (LI), 7.vi.2014, 1 ex. en 17.viii.2016, 1 ex.; Bree (LI), 17.vii.2014, 1 ex. en 19.vii.2014, 1 ex.; Sint-Truiden (LI), 10.vii.2015, 1 ex. Deze lijst toont aan dat *L. balteatus* minder zeldzaam is dan algemeen wordt vermoed. Toch wordt deze kever door weinig coleopterologen gemeld. Twee uitzonderingen vormen de vangst van 1 exemplaar in een composthoop in het Enamebos bij Oudenaarde (OV) op 1.xi.2014 (leg. Hugo Raemdonck) en 2 ex. onder de schors van een dode eik (*Quercus*) in het bos van Mortroux te Dalhem (LG) op 22.x.2017 (leg. Maurice Delwaide). Het totaal aantal Belgische vangsten bedraagt op dit ogenblik 25.

In het Groothertogdom Luxemburg is *L. balteatus* al bekend sinds het einde van de vorige eeuw (Gerend 2008). *L. balteatus* werd voor het eerst gemeld uit de buurt van Berdorf. Later werden nog 2 exemplaren gevonden in schimmelig hout in Frisange op 7.vi.2006 en 1 exemplaar in een composthoop met tuinafval in Dudelange op 31.viii.2006 (leg. Raoul Gerend).

Besluit

L. balteatus is ondertussen een vast bestanddeel geworden van onze keverfauna. Alhoewel hij ook aangetroffen wordt in partijen graan die aangetast zijn door schimmels wordt dit insect niet beschouwd als schadelijk. In Europa voelt hij zich vooral thuis in park- en bosgebieden. Omwille van zijn minuscule formaat wordt hij blijkbaar dikwijls over het hoofd gezien. Men moet hem zoeken in composthopen en in oud stro. Verder treft men hem ook aan in lichtvallen. In Engelse bossen werd hij met succes gevangen met de autokatcher (Telfer 2012).

Dankwoord

Informatie en gegevens voor dit artikel werden mij vriendelijk bezorgd door de volgende personen: Luc Crevecoeur (Genk), Maurice Delwaide (Liège). Alain Drumont (KBIN, Brussel), Stefan Kerkhof (KBIN, Brussel), Marc Lodewijckx (Stabroek) en Hugo Raemdonck (Jette). De foto is het werk van Camille Locatelli (KBIN, Brussel). Aan allen hartelijk dank.

Bibliografie

- Anderson R. & Bryan M. 2011. *Litargus balteatus* LeConte (Mycetophagidae) new to Ireland. — *The Coleopterist* **20**(2): 72.
- Benisch Ch. 2017. *Kerbtier.de – Die Käferfauna Deutschlands*. — <http://www.kerbtier.de/cgi-bin/deFSearch.cgi?Fam=Mycetophagidae> (bezocht 10.vii.2017).
- Bousquet Y. 1990. *Beetles associated with stored products in Canada. An identification guide*. — Biosystematics Research Center, Ottawa, Ontario, Canada.
- Callot H. 1998. Deux nouveaux Mycetophagidae pour la faune d'Alsace: *Typhaea decipiens* Lohse et *Litargus balteatus* LeConte (Coleoptera, Mycetophagidae). — *L'Entomologiste* **54**(3): 142.
- Gerend R. 2008. *Nachweise neuer und bemerkenswerter Käfer für die Fauna Luxemburgs (Insecta, Coleoptera)*. — *Bulletin de la Société des Naturalistes Luxembourgeois* **109**: 107–131.
- Lohse G. A. & Lucht W. H. 1992. *Die Käfer Mitteleuropas. 2. Supplement Band*. — Krefeld.
- Telfer M. 2012. Maiden voyage of the Autokatcher! – Mark Telfer's Website. — <http://www.markgtelfer.co.uk/beetles/maiden-voyage-of-the-autokatcher/> (bezocht 12.vii.2017).
- Vorst O. 2010. Catalogus van de Nederlandse kevers (Coleoptera), CD-bijlage. — *Monografieën van de Nederlandse Entomologische Vereniging* **11**, Amsterdam.
- Weigel A. 1997. *Scintillatrix dives* und *Litargus balteatus* – zwei neue Arten der Thüringer Käferfauna (Col., Buprestidae, Mycetophagidae). — *Entomologische Nachrichten und Berichte* **41**(3): 178.
- Welch R. C. 2009. *Litargus balteatus* LeConte (Mycetophagidae) outdoors in Cambridgeshire (Vice County 31, Hunts). — *The Coleopterist* **18**(2): 130.